

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Міжнародний ринок праці”	4
Зміст дисципліни “Міжнародний ринок праці”	4
Список літератури.....	11

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *В. Д. Бондар*
Комп’ютерне верстання *А. М. Гольянда, К. І. Мельник*

Зам. № ВКЦ-4752

Формат 60×84/16 . Папір офсетний.
Друк ротативний графаретний.
Ум. друк. арк. 0,93. Обл.-вид. арк. 1,03. Наклад 50 пр.
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фромегівська, 2, МАУП
ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX
*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*
Надруковано в друкарні ДП «Видавничий дім «Персонал»

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ з дисципліни “МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ПРАЦІ” (для спеціалістів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2011

60. Толстых В. Глобальные вызовы и поиски ответа: социокультурный аспект. — М.: Альпина паблишер, 2003.
60. Уэльбек М. Мир как супермаркет. — М.: Ад Маргинем, 2003.
61. Хасбулатов Р. И. Мировая экономика. — М.: ИНСАН, 1995.
62. Шимаи М. Глобализация как источник конкуренции, конфликтов и возможностей. — Будапешт: Kogvina Kiado, 2002.

Підготовлено професором кафедри управління персоналом та медичного менеджменту *А. В. Калиною*

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом та медичного менеджменту (протокол № 4 від 25.03.09)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Калина А. В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Міжнародний ринок праці” (для спеціалістів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. — 16 с.

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Міжнародний ринок праці” містять пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Міжнародний ринок праці”, теми рефератів, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс “Міжнародний ринок праці” є однією з дисциплін для підготовки спеціалістів у сфері управління трудовими ресурсами. Трансформація та перехід економіки України до ринкового типу господарювання, її інтеграції у світовий простір створюють умови для глибшого вивчення процесів та явищ, характерних для світового товариства.

Міжнародний ринок праці — це невеликий, але значний елемент функціонування світової економіки. Міжнародний ринок робочої сили охоплює різнонаправлені потоки трудових ресурсів, які перетинають національні кордони. Він об’єднує національні та регіональні ринки робочої сили. Міжнародний ринок робочої сили існує поряд з іншими світовими ринками: товарів та послуг, капіталу та інформації.

Для вивчення дисципліни “Міжнародний ринок праці” необхідне знання з таких дисциплін, як “Макроекономіка”, “Управління зайнятістю”, “Менеджмент продуктивності”, “Модельовання економічних процесів в умовах ринку”, “Теорія систем та системний аналіз”, “Ринок праці”, “Міжнародна економіка”.

Метою самостійного вивчення дисципліни “Міжнародний ринок праці” є ознайомлення з процесами, що відбуваються на міжнародному ринку праці, а також створити комплект матеріалів, які дають змогу краще зрозуміти роль своєї країни у світовій економіці.

Завдання дисципліни — забезпечити глибоке розуміння студентами закономірностей функціонування і розвитку міжнародного ринку праці. Курс “Міжнародний ринок праці” є дисципліною навчального плану підготовки магістрів у сфері управління трудовими ресурсами.

Самостійна робота студента передбачає, що в процесі вивчення літературних джерел студент систематизує знання стосовно міжнародного ринку праці, підготує ряд рефератів обсягом до 10 сторінок, які допоможуть глибше розібратись в інформаційному viri.

42. Горбачев М. С. Императивы мировой политики в век глобализации. — М.: Альпина паблишер, 2003.
43. Данилов-Данилян В., Лосев К. Глобальный экологический вызов: теоретический анализ и возможные сценарии. — М.: Альпина Паблишер, 2003.
44. Едмондсон Г. Прогностичність у Рурі // Профіль України. — 2004. — № 42.
45. Жижек С. Добро пожаловать в пустыню Реального: Пер. с англ. — М.: Фонд “Прагматика культуры”, 2002.
46. Ильин М. Политическая глобализация: институциональные изменения. — М.: Альпина Паблишер, 2003.
47. Интриллигатор М. Реформа российской экономики: роль институтов // Экономика и мат. методы. — 1997. — Т. 33. — Вып. 3.
48. Кара-Мурза С. Г. Идеология и мать ее наука. — М.: ЭКСМО, 2002.
49. Колосова Р. П. Глобализация экономики и защита национального рынка труда в России. — М.: Изд-во МГУ, 2004.
50. Креггас Х. Место Латинской Америки в новом экономическом миропорядке. — М.: ИноСМИ, 2004.
51. Лиотар Ж. Ф. Состояние постмодерна — СПб.: АЛЕТЕЙЯ, 1998.
52. Лукашевич В. М. Глобалістика: Навч. посіб. — Л.: Новий світ, 2000.
53. Маклаков А. Как развивающиеся страны могут получить пользу от глобализации: пример Китая // Диалог UA. — 2004. — 27 апр. — 28 окт.
54. Мирова экономика: Учебник / Под ред. А. С. Булатова. — М.: Юрист, 1999.
55. Мэнкью Н. Г. Принципы экономики: Пер. с англ. — СПб.: Питер Ком., 1999.
56. Орлова И. Б. Ассиметричность глобального мира. — М.: 2004.
57. Орлова И. Б. Евразийская цивилизация. — М.: Наука, 1998.
58. Ротшильд Э. Капитализм опасен сам для себя. — М.: ИноСМИ, 2004.
59. Сто сорок долларов на одну украинскую душу // Зеркало недели. — 24 февр.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ПРАЦІ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	Змістовий модуль I. Міжнародний ринок праці, його сутність, аналіз розвитку та функціонування
2	Сутність та тенденції розвитку міжнародного ринку праці
3	Міжнародна трудова міграція
4	Роль держави в регулюванні міграційних процесів
5	Міжнародна організація праці (МОП)
6	Сутність і роль глобалізації в розвитку міжнародного ринку праці
7	Вплив глобалізації на зайнятість і соціально-трудова відносини
7	Шляхи інтеграції України у світовий ринок праці
Разом годин: 54	

ЗМІСТ

дисципліни

“МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ПРАЦІ”

Змістовий модуль I. Міжнародний ринок праці,
його сутність, аналіз розвитку
та функціонування

Тема 1. Сутність та тенденції розвитку міжнародного ринку праці

Студент повинен знати та розуміти основні характеристики ринку праці та розкрити сутність і дати визначення міжнародного ринку праці. Він повинен орієнтуватись в основних тенденціях розвитку міжнародного ринку праці, глобалізації. В цій темі необхідно, щоб він розібрався в причинах посилення

28. *Маклаков А.* Міграція та глобалізація // *Діалог UA.* — 2004. — 28 жовт.
29. *Маршавін Ю.* Державне регулювання ринку праці України: теоретико-методологічний аспект // *Соціальний захист.* — 2005. — № 3. — С. 25 — 29.
30. *Постанова Кабінету Міністрів України* “Про затвердження Програми регулювання міграційних процесів на 2003 — 2005 роки” № 1296 від 20.08.04 р. // *Урядовий кур’єр.* — 2003.
31. *Римашевская Н.* Глобалізація и мировое население: социодемографические и этнодемографические сдвиги. — М.: Альпина паблишер, 2003.
32. *Смоленський О.* Теорія системного підходу в державному управлінні // *Вісн. Укр. акад. держ. упр. при Президентові України.* — 1996. — № 3. — С. 151 — 158.
33. *Смотрицкий Е.* Глобалізація и люмпенизація: социальные корни преступности. — М.: МОО “Наука и техника”, 2001.
34. *Современная экономика: Учебник /* Под ред. О. Ю. Мамедова. — Ростов-н/Д: Феникс, 1998.
35. *Стасюк М. О.* Міжнародна трудова міграція на сучасному етапі ринкової трансформації економіки України (автореферат). — К., 2004.
36. *Українська трудова міграція у контексті змін сучасного світу: Матеріали міжнар. наук.-практ. семінару.* — Львів, 2003. — 11 листоп.
- Додаткова*
37. *Аклмов А.* На порозе сьомого мільярда // *Население и общество.* — 1999. — № 39. — С. 37 — 43.
38. *Вавришук Н. Г.* Чинники міжнародної МРС: теорії та можливість кількісних розрахунків // *Наук. вісн. Буковинського державного фінансово-економічного інституту: Зб. наук. праць.* — Вип. 6. Екон. науки. — Чернівці, 2005.
39. *Василенко И. А.* Политическая глобалистика: Учеб. пособие. — М.: Логос, 2000.
40. *Глобалізація и демократизация. Круглый стол в Горбачев-Фонде.* — М.: Горбачев-Фонд, 1997.
41. *Головко О.* Інотранний с українским акцентом // *Київський телеграф.* — 2004. — 7 июня.

10. *Жайнадаров У. А., Байгелова А. Н.* Рынок труда и занятость в переходное время // Вестник КазГУ. — 1999. — № 2.
11. *Загородний Т.* За границей работает от 2 до 7 млн украинцев // Четверта влада. — 2004. — 7 черв.
12. *Закон України “Про зайнятість населення”* від 01.03.91 № 803-ХІІ, у ред. від 03.04.03 // Відомості Верховної Ради України. — 2003 — № 27. — ст. 29.
13. *Калина А. В.* Организация и оплата труда в условиях рынка. — К.: МАУП, 1997.
14. *Кара-Мурза С. Г.* Евроцентризм — эдипов комплекс интеллигенции. — М.: ЭКСМО, 2002.
15. *Кереев А.* Международная экономика. — М.: МЭО, 1997.
16. *Клюев А.* — Проблемы миграции // Бизнес-Информ. — 1999. — № 1 — 2. — С. 19.
17. *Коллонтай В.* Западные концепции экономической глобализации. — М.: Альпина паблишер, 2003.
18. *Конвенция МОП № 168.* Конвенция о содействии занятости и защите от безработицы // <http://www.ilo.ru/>
19. *Конвенция МОТ № 181.* Конвенция о частных агентствах занятости // <http://www.ilo.ru/>
20. *Конституция Украины.* — К.: Преса України, 1997.
21. *Кувалдин В.* Глобальность: новое измерение человеческого бытия. — М.: Альпина паблишер, 2003.
22. *Кугаткина О.* Глобальная конкурентоспособность країн з перехідними економіками. — К.: Вид-во КНЕУ, 2004.
23. *Култыгин В. П.* Незападные концепции глобализации.
24. *Левшин Ф. М.* Мировой рынок: конъюнктура, цены и маркетинг // Культура и общество. — 2002. — Т. 4. — Вып. 1 — 2 (11 — 12). — С. 80 — 103.
25. *Леонтий Н. Г.* Порівняльний аналіз міграційних потоків країн — членів ЄС // Наук. вісн. Буковинського державного фінансово-економічного інституту: Зб. наук. праць. — Вип. 5. Екон. науки. — Чернівці, 2004.
26. *Леонтий Н. Г.* Тенденції МРС у країнах ЄС // Наукові записки НАУКМА. Том 30, 2004. Екон. науки. — К.: КМА, 2004.
27. *Макконнелл К. Р., Брю С. А.* Економікс: Принципи, проблеми и политика: В 2 т.: Пер. с англ. — М., 1992. — Т. 1. 399 с.

міграційних процесів та розширення використання міжнародних трудових норм, які прийняті Міжнародною організацією праці і які частково або повністю повинні виконуватись членами світового співтовариства. Крім того, бажано, щоб студент розібрався в сучасних проблемах профспілкового руху та його впливі на стан національного і міжнародного ринків праці.

Для закріплення знань по темі студент повинен зробити: огляд періодичної преси за останні два роки стосовно тенденції розвитку міжнародного ринку праці та ролі і місця України в ньому; підготувати реферат на одну із запропонованих тем:

1. Глобалізація як вектор розвитку країн Західної Європи.
  2. Міграційні процеси та їх вплив на економіку України.
- Література* [4; 5; 6; 9–11; 15; 24; 25; 34; 35]

Питання для самоконтролю

1. Сутність та визначення міжнародного ринку праці.
2. Основні тенденції розвитку міжнародного ринку праці.
3. Механізм саморегулювання на ринку праці.
4. Основні причини виникнення та існування міжнародної трудової міграції.
5. Типи переміщення людей у міжнаціональному просторі залежно від мети.

Тема 2. Міжнародна трудова міграція

Студент у цій темі повинен розібратися в існуючих типах переміщення людей у міжнаціональному просторі залежно від мети. Крім того, він має знати, в чому полягають відмінності трудової міграції від інших видів переміщення людей. Розібратись в основних причинах виникнення та існування міжнародної трудової міграції, а також знати види міжнародної трудової міграції за періодичністю переміщення, рівнем кваліфікації робочої сили, ступенем легальності та мотивами переміщення.

Для закріплення знань з цієї теми студенту необхідно підібрати статистичну інформацію про стан трудової міграції в Україні, дослідити динаміку цих процесів у часі (1990–2009 рр.); підготувати реферат на одну із запропонованих тем, використовуючи аналітичний матеріал:

1. Трудова міграція як основне джерело поновлення робочої сили.
2. Сучасні тенденції міжнародної міграції.

Питання для самоконтролю

1. Відмінності трудової міграції від інших видів переміщення людей.
2. Види міжнародної трудової міграції за періодичністю переміщення.
3. Види міжнародної трудової міграції за рівнем кваліфікації робочої сили.
4. Види міжнародної трудової міграції за ступенем легальності та мотивами переміщення.
5. Хвилі міжнародної трудової міграції та їх особливості.
6. Фази міграційного циклу.
7. Вплив міграції робочої сили на економіку окремих країн.

Література [1; 4; 5; 10; 11; 16; 24; 25; 26; 28; 35; 36]

Тема 3. Роль держави в регулюванні міграційних процесів

Студент по зазначеній темі має ознайомитись і знати основні принципи організації державного регулювання зайнятості, а також як розвивається система інформаційного забезпечення державного регулювання зайнятості. Крім того, студент повинен ознайомитись з міжнародними нормами адміністративної статистичної звітності та міжнародним адміністративно-правовим та економічним регулюванням міграційних процесів.

Важливо, щоб студент розібрався, в чому полягають причини формування нелегальної трудової міграції, які позитивні та негативні наслідки має міжнародна трудова міграція для країн-імпортерів та країн-експортерів робочої сили. Окрім того, студент повинен зрозуміти, як здійснюється регулювання міжнародних міграційних процесів.

Для закріплення знань по даній темі студенту слід зробити невеличкий конспект щодо норм міжнародного права стосовно регулювання міграційних процесів. Бажано проаналізувати стан забезпеченості з правової точки зору процесу регулювання трудової міграції.

2. Індекс економічної свободи.
3. Основні принципи політики України на ринку праці.
4. Зайнятність українців за кордоном.
5. Державна політика щодо соціального захисту наших громадян за кордоном.
6. Теорія двійстості ринку праці.
7. Що означає цивілізоване входження країни в міжнародний ринок праці?

Література [2; 3; 21; 25; 31; 33; 35; 38; 59; 61]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Аедокушин Е. Ф.* Международные экономические отношения. — М.: Маркетинг, 1999.
2. *Базылев Н. И., Базылева М. Н.* Глобализация производства и субсидиарные отношения в современной экономике // Проблемы современной экономики. — 2003 — № 1(5). — С. 88 — 92.
3. *Богомолов О., Некипелов А.* Экономическая глобализация и кризис мирового хозяйственного порядка. — М.: Альпина паблишер, 2003.
4. *Ваерицук Н. Г.* Еміграція робочої сили з України: теоретичні та методологічні аспекти // Наук. записки НАУКМА. Том 56, 2006. Ек. науки. — К.: КМА, 2006.
5. *Ваерицук Н. Г.* Імміграція у країні Європи: роль економічних чинників // Наук. записки НАУКМА. Том 44, 2005. Екон. науки. — К.: КМА, 2005.
6. *Ваерицук Н. Г.* Фактори легальної трудової міграції з України до країн ЄС // Зовнішня торгівля: право та економіка. — 2006. — № 3(26).
7. *Грани глобалізації.* Трудные вопросы современной развития / Под ред. А. Б. Вебера. — М.: Альпина паблишер, 2003.
8. *Дилигенский Г.* Человек перед лицом глобальных процессов. — М.: Альпина паблишер, 2003.
9. *Ефимова Е. Г., Бордунова С. А.* Мировая экономика: Учеб. пособие. — М.: МГИУ, 1998.

Питання для самоконтролю

1. Регіоналізація економіки.
2. Суперечливі наслідки мобільності робочої сили та інтенсифікації міграційних процесів.
3. Соціальна політика країн.
4. Економічний цикл та ситуація на ринку праці.
5. Негативні наслідки глобалізації в процесі формування та розвитку соціально-трудоових відносин.
6. Соціальне партнерство в умовах глобалізації.

Література [3; 8; 10; 13; 21; 24; 26; 27; 43; 49; 52]

Тема 7. Шляхи інтеграції України у світовий ринок праці

При вивченні цієї теми студенту необхідно проаналізувати та схарактеризувати економічні реалії в Україні. На основі статистичних даних встановити місце національного ринку праці України та його роль у процесі розвитку світового ринку.

Крім того, слід ознайомитись зі станом ринку праці країн СНД і порівняти з українським ринком праці. Важано з'ясувати, який на сьогодні діє механізм перерозподілу робочої сили, де і скільки українців, росіян, грузинів та інших народів колишнього СРСР перебуває і працює за кордоном. А також з'ясувати, які країни світу підписали угоди з Україною стосовно працевлаштування наших громадян.

Важливо при вивченні цієї теми виявити, які наслідки для національного ринку праці мав вступ України у СОТ.

Після вивчення теми студенту необхідно зробити підбірку публікацій за останні два роки стосовно впливу СОТ на національний ринок праці, а також зібрати необхідний статистичний матеріал для написання реферату на одну із запропонованих тем:

1. Ринок праці України та світовий ринок праці.
2. Вплив членства в СОТ на стан ринку праці.

Питання для самоконтролю

1. Чому в сучасному світі в різних країнах проводиться активна політика державного регулювання міграції робочої сили?

Крім того, студенту слід підготувати реферат на одну із запропонованих тем:

1. Міжнародне співтовариство та трудова міграція.
2. Співвідношення легальної та нелегальної міграції в Європі.

Питання для самоконтролю

1. Розвиток системи інформаційного забезпечення державного регулювання зайнятості.

2. Міжнародні норми адміністративної статистичної звітності.

3. Міжнародне адміністративно-правове та економічне регулювання міграційних процесів.

4. Причини формування нелегальної трудової міграції.

5. Інтелектуальна еміграція з країн СНД.

6. Позитивні та негативні наслідки міжнародної трудової міграції для країн-імпортерів і країн-експортерів.

7. Регулювання міжнародних міграційних процесів.

8. Форми державного регулювання міграції.

9. Принципи оптимального входження в процеси міжнародної міграції.

Література [3; 7; 9; 10; 13; 14; 18; 22; 29; 30; 34]

Тема 4. Міжнародна організація праці

По цій темі студент має розібратись в питаннях, які пов'язані з діяльністю МОП. Він повинен знати: мету і завдання створення міжнародної організації праці, її структуру, а також керівні органи міжнародної організації праці. Знати функції та роль адміністративної ради та її вплив на процес законотворчості. Також студент повинен ознайомитись з міжнародним бюро праці, його правами та обов'язками.

Студент повинен знати основні конвенції міжнародної організації праці з питань регулювання ринку праці.

Для закріплення знань по даній темі студент повинен зробити підбір інформації стосовно роботи МОП, а також проаналізувати у вигляді концепту основні обов'язки права структурних підрозділів МОП і виявити, як здійснюється процес регулювання трудової міграції та міжнародного ринку праці. Ці матеріали студент може використати при написанні реферату на одну із запропонованих тем:

1. Роль МОП у ставленні та розвитку міжнародного ринку праці.
2. Регулювання трудової міграції МОП та іншими міжнародними структурами.
3. Аналіз нормотворчої діяльності МОП стосовно трудової міграції.

Питання для самоконтролю

1. Мета і завдання створення міжнародної організації праці.
2. Керівні органи міжнародної організації праці.
3. Адміністративна рада: її функції.
4. Міжнародне бюро праці — права і обов'язки.
5. Основні конвенції міжнародної організації праці з питань регулювання ринку праці.
6. Хартія соціальних прав і гарантій.

Література [1; 9; 16; 18; 19; 26; 27; 29; 34; 46; 53]

Тема 5. Сутність і роль глобалізації в розвитку міжнародного ринку праці

При вивченні цієї теми студент повинен розібратись у термінології та суспільній суті глобалізації як процесу. Встановити для себе чинники розвитку глобалізації та визначити роль глобалізації у розвитку світової цивілізації. Окрім того, студенту бажано звернутись до економічної теорії, для того щоб відновити основні положення теореми Стопера-Самюельсона. Студенту бажано розібратись у перевагах та негативних наслідках економічної глобалізації та проаналізувати вплив глобалізації на розвиток міжнародного ринку праці.

Після ознайомлення з основними положеннями теми студенту необхідно зробити аналітичний огляд публікацій в періодичній пресі стосовно проблем і наслідків глобалізації. Крім того, підготувати реферат на одну із запропонованих тем:

1. Глобалізація як одна з головних стратегій розвитку суспільства.
2. Роль та місце України у процесі економічної глобалізації.

Питання для самоконтролю

1. Сутність глобалізації як процесу.
2. Чинники розвитку глобалізації.
3. Роль глобалізації у розвитку світової цивілізації.
4. Переваги економічної глобалізації.
5. Потенційні проблеми та негативні наслідки глобалізації.
6. Вплив глобалізації на розвиток міжнародного ринку праці.

Література [1; 2; 3; 4; 8; 17; 23; 28; 40; 51; 52]

Тема 6. Вплив глобалізації на зайнятість і соціально-трудові відносини

Вивчаючи зазначену тему, студент повинен розібратись у суті поняття регіоналізація економіки, визначитись, в чому полягає суперечливість наслідків мобільності робочої сили та інтенсифікації міграційних процесів. Крім того, студент повинен з'ясувати особливості соціальної політики країн Західної Європи. Під впливом знань попередніх тем студенту бажано розібратись, в чому полягає посилення позиції держави у виробленні та реалізації політики зайнятості та наскільки на певному етапі доцільна політика трудового протекціонізму та посилення ролі держави в регулюванні економічних процесів. Бажано студенту оновити свої знання з питань розвитку соціального партнерства і його значення для формування соціально-трудових відносин. Студенту необхідно проаналізувати діяльність міжнародної організації праці щодо запобігання негативних наслідків глобалізації в галузі соціально-трудових відносин.

Після ознайомлення з основними положеннями теми студент повинен на основі періодичної преси та інформації на сайті МОП підготувати реферат на одну із запропонованих тем:

1. Діяльність МОП стосовно запобігання негативних наслідків глобалізації у різних сферах життя.
2. Регіоналізація економіки та її роль у формуванні соціально-трудових відносин.